

Stöd för implementering av kunskapsstödet

”Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott”.

Seminarium med Socialstyrelsen

4 april, Gamla Elverket, Falun

Välkommen!

Stöd för implementering av kunskapsstödet

”Insatser för att motverka
fortsatt normbrytande
beteende och återfall i brott”

Seminarium Falun
4 april 2023

Punkter för dagen

12:45-13:00	Inledning, Stina och Tanja
13:00-14:30	Elisabeth Sjöström, Socialstyrelsen
14:30 – 15:30	Workshop inkl. fika
15:30 – 15:50	Återkoppling workshop
15:50 – 16:00	Nästa steg och avslut

Regionala samverkans- och stödstrukturer

RSS Dalarna

- Stödjer **kunskapsstyrning** inom socialtjänsten och den näraliggande hälso- och sjukvården.
- Stödjer **samverkan** mellan de 15 kommunerna samt mellan kommunerna och Region Dalarna.
- RSS Dalarna** finansieras delvis genom ett avtal som innebär 50/50 finansiering (avser fyra tjänster).
- Enligt avtalet har **RD värdskapet för RSS Dalarna** (gnm Avd för hälsa och välfärd)

Hur stödjer RSS kunskapsutveckling?

- Samlar och sprider bästa tillgängliga kunskap och beprövad erfarenhet
- Identifierar kunskapsbehov- analyser, kartläggningar, utredningar
- Systematisk uppföljning
- Implementeringsarbete
- Verksamhetsutveckling
- Kompetensutveckling

**STRATEGISKT -REGIONALT -UTVECKLINGSARBETE -I
SAMVERKAN**

Vi arbetar genom uppdrag (Från nationell nivå eller beslutade i RSS samverkansfora)

Uppdrag
samsjuklighet

Uppdrag kvinnofrid

Uppdrag MiniMaria

Uppdrag strategi
god och nära vård

Kartläggning
socialtjänstens
insatser

Uppdrag Styrgrupp
välfärdsteknik och
digitalisering

Uppdrag
implementering
Yrkesresan

Uppdrag översyn
hemsjukvårdsavtalet

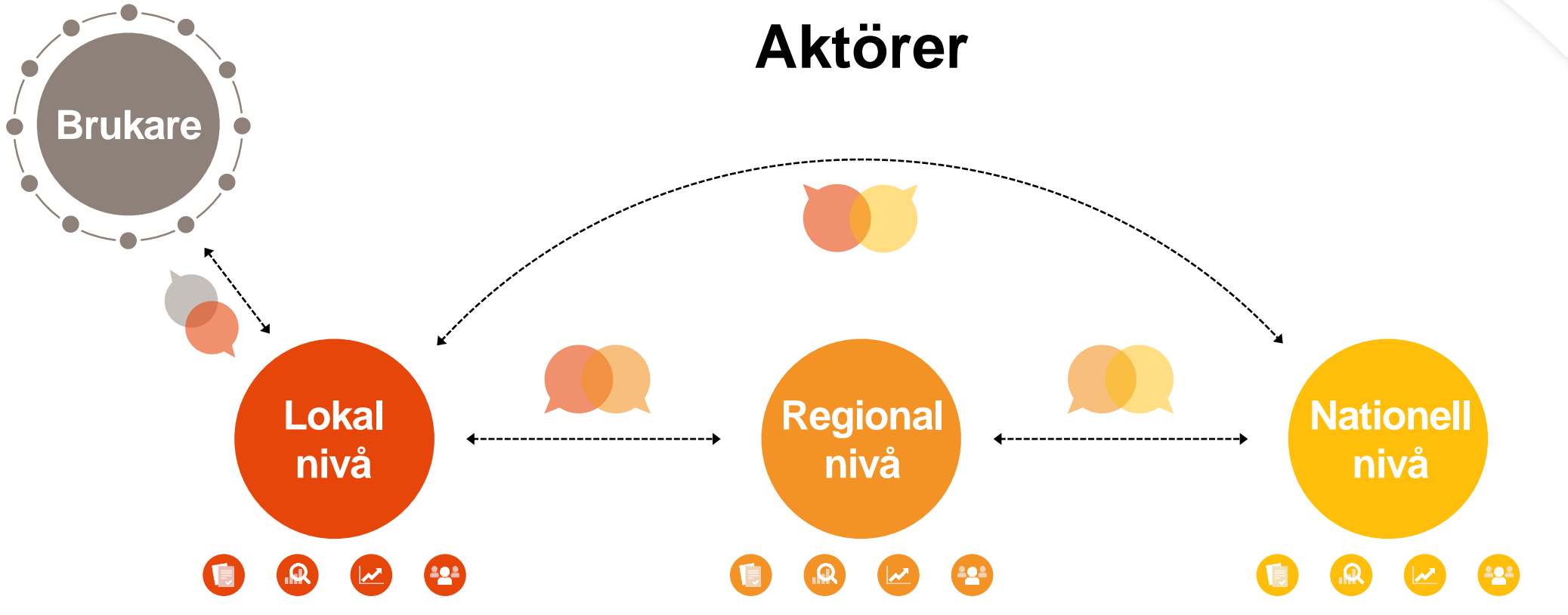
Brukarinflytande-
samordnare

Uppdrag MHFA –
utbildning (Första
hjälpn till psykisk
hälsa)

**Samverkanspilot
normbrytande
beteende**

Uppdrag regionalt
stöd för
implementering

Aktörer

Kommun

- Medarbetare
- Insats/behandlingsteam
- Stödresurser som verksamhetsutvecklare, MAS, SAS, MAR
- Verksamhetschefer
- Socialchef/vård och omsorgschef

Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS)

- Stödfunktioner för samverkans- och kunskapsutveckling i ett län eller del av ett län

Nationella aktörer

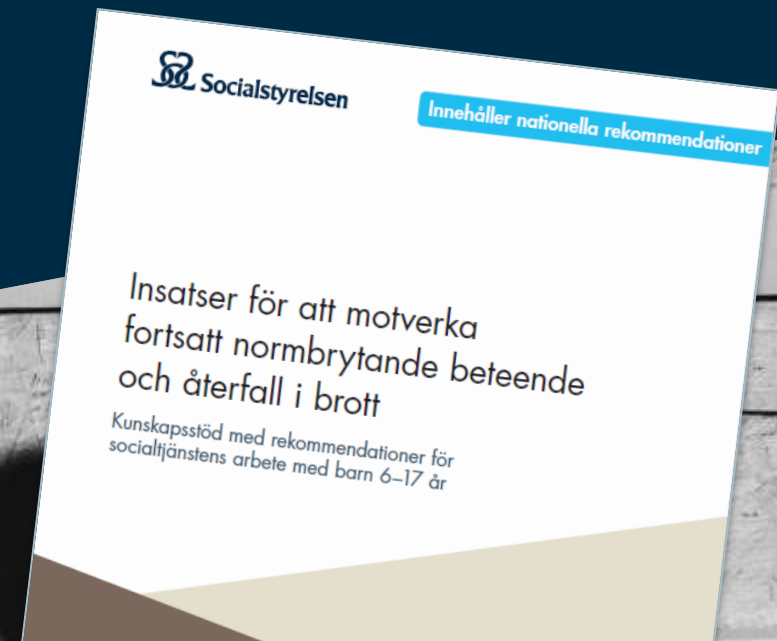
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Statliga myndigheter
- Rådet för styrning med kunskap
- Huvudmannagruppen för samlad statlig kunskapsstyrning
- **Partnerskapet mellan RSS, SKR och Socialstyrelsen**
- Nationell samverkansgrupp för kunskapsstyrning i socialtjänsten (NSK-S)

Stöd för implementering av kunskapsstödet Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott

Elisabet Sjöström
Socialstyrelsen den 4 april 2023

Arbetet görs som en del i *Partnerskapet till stöd för kunskapsstyrning inom socialtjänsten*

I partnerskapet ingår förutom Socialstyrelsen SKR och de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS)

Varför?

- **Förbättra förutsättningarna för kommunerna att implementera och använda kunskapsstödet samt på sikt någon eller flera av de rekommenderade insatserna**
- **Följa upp det här sättet att ge stöd till implementering, för fortsatt utveckling**

Flera olika aktiviteter under 2023:

- Inledande introduktion, inkl workshop
- Föreläsning om risk, behov och mottaglighet (RBM)
- Samla metodföreträdare
- Om avtalssamverkan

Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott

**Kunskapsstöd med rekommendationer
för socialtjänstens arbete med barn 6-17 år**

Två kunskapsstöd som kompletterar varandra

Bedöma risk och behov... (2020)

- Ger stöd i arbetet med att kartlägga och analysera risker och behov hos det enskilda barnet

Insatser för barn... (2021)

- Ger stöd i att planera, utforma och följa upp insatser

Kompletterar handböcker som ger juridiskt vägledning, tex **Barn och unga som begår brott.**

Kunskapsstödet om insatser

- Stöd för planera, utforma och följa upp i enskilda ärenden
- Innehåller rekommendationer om fem insatser som bör användas
- Bilaga: Normbrytande beteende och NPF/IF

Definitioner

Med **normbrytande beteende** menas negativ, destruktiva beteenden som på olika sätt innebär överträdelser mot regler eller normer i det samhälle som individen lever i

Med **hög risk** menas barn som har uppvisat normbrytande beteende och vars mönster av risk- och skyddsfaktorer indikerar en påtaglig risk för fortsatta beteendeproblem

Forskning visar att verksamma insatser för målgruppen ...

- fokuserar på risker från barns riskfaktorer
- är riktad mot att minska barns risker
- ges utifrån barns behov
- är strukturerad och följer principerna om **risk, behov** samt generell och individuell **mottaglighet**
- baseras på socialt lärande och KBT som är centrala för inlärningsteori och KBT och effektiviteten!

Att matcha behov med rätt insats

Behovet = Vad behöver förändras?

- Riskområden: andra riskbeteenden (t.ex. aggressivitet, trotsighet, impulsivitet), attityder, skola, fritid, umgänge, missbruk samt **föräldrar/familj**

Insatser = Hur ska det förändras?

- Fokus på att barn och föräldrar får hjälp att utveckla nya färdigheter, tanke- och beteendemönster, snarare än på att begränsa oönskade beteenden
- Förstärkning av barnets prosociala beteenden, strategier för tillsyn och uppsikt av barnet samt för hur oönskade beteenden ska bemötas
- Förändring av normbrytande beteende förutsätter ofta också förändringar i omgivningen, tex i skolan, i familjen

Exempel till stöd för matchning

Behov	Mål	Insatser
Norm-brytande beteende	<ul style="list-style-type: none"> • Utveckla prosociala färdigheter och beteendestrategier	<p>Barnet får hjälp att lära sig nya sätt att lösa problem och öka sin förmåga att känna igen och hantera risksituationer.</p> <p>Föräldrar får hjälp att utveckla strategier för gränssättning och öka sin förmåga att lösa konflikter.</p> <p>Andra vuxna uppmärksammar och bekräftar barnets prosociala beteenden.</p>
Riskfyllt umgänge	<ul style="list-style-type: none"> • Stärka prosociala umgängen och kontakter. • Minska känslan av samhörighet med personer som agerar normbrytande	<p>Barnet får hjälp att utveckla färdigheter i att samspela med prosociala kamrater och i prosociala sammanhang</p> <p>Föräldrar får hjälp att utveckla strategier för uppsikt och tillsyn.</p> <p>Andra vuxna hjälper barnet att samspela med prosociala kamrater och samarbetar med föräldrarna när det gäller uppsikt och tillsyn.</p>

PAUS

Utöver behandlingsinnehållet, tänk på

✓ **Multimodalitet**

En bred eller flera parallella insatser, engagera familjens nätverk, samverkan med och samordning av åtgärder från skola, fritids, BUP m.fl.

✓ **Hög intensitet**

Tillgång till stöd kvällar/helger, hemuppgifter och påminnelser, stöd till vardaglig färdighets- och beteendeträning i familjehem/HVB, hög grad av tillsyn och uppsikt

✓ **Förutsättningar för förändring**

Samarbete och tillit, utgå från personens styrkor och intressen, anpassa utifrån individuell och gruppsspecifik mottaglighet, aktivt motivationsarbete, planera för motgångar.

Utforma ett tydligt uppdrag

- ✓ Ange ett ungefärligt slutdatum
- ✓ Bryt ner uppdraget i konkreta, uppföljningsbara delmål
- ✓ Formulera mål för beteenden och färdigheter som en aktiv handling, till exempel vad barn eller föräldrar ska klara av att göra eller göra mer av

Följ upp

- Mål och delmål står i fokus för uppföljningen
- Uppnådda mål:
  - barnets framsteg
  - föräldrarnas framsteg
  - ändamålsenligt uppdrag
  - rätt insats
- Ej uppnådda → analys för att finna orsaker, vidta åtgärder
- Systematisk uppföljning

Socialstyrelsens rekommendationer

- Kan vara starka (bör) eller svaga (kan), positiva (påbud) eller negativa (avrådan)

Om rekommendationerna

- Framtagna i samarbete med en grupp externt sakkunniga
- Baseras på 27 systematiska översiktsartiklar/metaanalyser (500 enskilda studier)
- Resultaten visar samstämmigt att de rekommenderade insatserna minskar fortsatt normbrytande och/eller kriminellt beteende.
- Färre studier med längre uppföljningstid = kunskapen om långtidseffekter mer osäker
- Fem starkt positiva rekommendationer; två gäller barn 6-11 år, tre barn 12-17 år

Föräldraskapsstöd

*Socialtjänsten **bör erbjuda** beteendebaserade föräldraskapsstödsprogram, t.ex. Cope, De otroliga åren, Komet och Triple P, för barn 6–11 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.*

- Utgår från kognitiv psykologi och social inlärningsteori
- Stärka föräldra-barnrelationen, föräldrarnas uppsikt och tillsyn samt föräldrarnas uppfostringsmetoder.
- Föräldrarna får hjälp att utveckla beteenden och färdigheter, tex att visa positiv uppmärksamhet, ha tydlig strategi för gränssättning
- Programmen ges traditionellt i grupper om 8–10 föräldrar.

Färdighetsträningsprogram

*Socialtjänsten **bör erbjuda** multimodala KBT-baserade färdighetstränings-program, t.ex. Coping Power Program, Dina-programmet och SNAP för barn 6–11 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.*

- Ges till barn i grupp
- Utveckla förmågan till känsloreglering, problemlösning och sociala färdigheter.
- Insatser riktas även till barnets föräldrar
- Kontakt med skolan ingår
- Programmen används inte i Sverige

Strukturerad familjebehandling

*Socialtjänsten **bör erbjuda** strukturerad familjebehandling i öppenvård, t.ex. BSFT, FFT, MDFT och MST för barn 12–17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.*

- Manualbaserade familjeterapeutiska insatser i öppenvård
- Familjemedlemmar och andra viktiga personer runt barnet involveras – direkt och/eller indirekt – i behandlingsarbetet
- Stärka föräldrarnas förmågor och beteenden, till exempel vad gäller att vara tillgängliga och stödjande
- Metoderna rekommenderas även i Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk

Treatment Foster Care Oregon

*Socialtjänsten **bör erbjuda** Treatment Foster Care Oregon (TFCO) som alternativ till institutionsvård för barn 12–17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.*

- Snarlik de strukturerade familjebehandlingsmodellerna i förra rekommendationen
- Ges medan barnet är placerat i ett särskilt familjehem
- Det särskilda familjehemmet har utbildning i den specifika metoden och ingår i ett behandlingsteam runt barnet
- I behandlingsteamet ingår också en ungdomsterapeut, en färdighetstränare samt en familjeterapeut som arbetar med ursprungsfamiljen

Strukturerad beteende- och färdighetsträning

*Socialtjänsten **bör erbjuda** strukturerad, individuell KBT-baserad beteende och färdighetsträning för barn 12–17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende. Insatsen kan ges i öppenvård och på institution.*

- Ges individuellt - både i öppenvård och på institution
- Utgår från inlärningsteori, socialpsykologi och kognitiv psykologi
- Utveckla nya beteenden, tankesätt och färdigheter
- Träning av tex självkontroll, problemlösning och konsekvenstänkande
- Kan omfatta beteendekontrakt

Scared Straight (bör ej användas)

*Socialtjänsten **bör inte erbjuda** konsekvensprogram av typen Scared Straight för barn 12–17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.*

- Syftet med dessa program är att avskräcka från fortsatt kriminalitet
- Forskningen visar att barn som genomgått programmen begår fler brott
- Används inte i Sverige idag, men har använts tidigare

Rekommenderade insatser

- Det är insatserna som är rekommenderade
- Det förekommer olika metoder för att genomföra insatserna, här ges exempel
- De namngivna metoderna har tillräckligt vetenskapligt underlag

Mer information om metoderna

- Metodguiden på [Socialstyrelsen.se](https://socialstyrelsen.se)
- Färdighetsprogrammen – se bilagan
- Kommande aktivitet:
Samla metodföreträdare

Start > [Områden och teman](#) > Barn och unga som begår brott

Barn och unga som begår brott

Att arbeta med barn och unga med normbrytande beteende eller som är misstänka för brott är komplext. Det är viktigt att ha en helhetssyn och flera aktörer behöver samverka för att få kunskap om barnens behov och erbjuda rätt hjälp. Socialtjänstens arbete sträcker sig från generellt förebyggande arbete till individuellt anpassade insatser till barn och unga som begår allvarliga brott.

Brottsförebyggande arbete >

Barn och unga som bryter mot normer, regler och lagar behöver få stöd så tidigt som möjligt för att minska risken för allvarlig problematik eller brottslig utveckling.

Risk- och skyddsfaktorer >

Risk- och skyddsfaktorer kan hjälpa till för att förstå och förklara varför barn och unga utvecklar ett normbrytande beteende. Risk- och skyddsfaktorer finns både i barnets uppväxtvillkor, sociala miljöer och samhälleliga sammanhang.

Socialtjänstens ansvar i rättsprocessen >

När ett barn eller ung person är misstänkt för ett brott har socialnämnden vissa specifika uppgifter i rättsprocessen.

Rekommenderade insatser >

Rekommendationer om insatser till barn med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.

Möjlighet att lämna uppgifter till polisen >

Lagen gör det möjligt för socialtjänsten att lämna uppgifter till polisen även om uppgifterna är skyddade av sekretess.

Publikationer >

Här hittar du publikationer om temat Barn och unga som begår brott.

Tema på
Kunskapsguiden.se

Exempel på metoder och arbetssätt för att förebygga normbrytande beteende och brott bland barn och unga

- Metoder och arbetssätt om används i brottsförebyggande arbete med barn och unga i Sverige
- Ej rekommendationer
- Relevant för personal inom i synnerhet socialtjänst, skola och polisen

Frågor?

Elisabet.sjostrom@socialstyrelsen.se

Workshop inkl fikapaus

- På vilket sätt arbetar vi redan idag utifrån den kunskap och det stöd som ges i kunskapsstödet när det gäller att Planera insatser, Utforma uppdrag och Följa upp gällande barn som löper hög risk för fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott?
  - ✓ Vad kan vi göra för att utveckla det arbetet ytterligare?
- På vilket sätt arbetar vi redan idag med sådana insatser som rekommenderas i kunskapsstödet?
  - ✓ Vad kan vi göra för att utveckla det arbetet ytterligare?
- På vilket sätt arbetar vi redan idag med att bedöma risknivå avseende målgruppen? Används standardiserade bedömningsmetoder i arbetet?
  - ✓ Vad kan vi göra för att utveckla det arbetet ytterligare?

Återsamling storgrupp 15:00

- Varje grupp redogör för en sammanfattning av vad som framkommit i gruppens diskussioner

Nästa steg i implementeringen

- ~~✓ **1:a Aktiviteten:** Dagens introduktion till samverkanspiloten och kunskapsstödet~~
  - ~~○ (April 2023)~~
- **2:a Aktiviteten:** Föreläsning om risk, behov och mottaglighet (RBM)
  - (maj till september 2023)
- **3:e Aktiviteten:** Metodföreträdare informerar om metoderna
  - (september – oktober 2023)
- **4:e Aktiviteten:** Introduktion till avtalssamverkan
  - (oktober – november 2023)

- Föreläsning
  - beskrivning av RBM-modellen och hur den kan tillämpas i socialtjänstens arbete med barn och unga
  - Målet – öka förståelse av vad som behöver utvecklas i den egna verksamheten för att kunskapsstödet ska kunna implementeras lokalt.
  - **Genomförande**
  - **På plats i Stockholm** – välj en av fyra tillfällen av heldagsföreläsningar centralt i Stockholm. (*Anmälningsslänk via mail*).
    - 31 maj, 14 juni, 1 september eller 5 september, Alternativt delta i:
  - **Digital variant**
    - 6 september via Zoom (en kortare digital variant) – för de som inte kunnat delta på plats i Stockholm. Alternativt
  - **Inspelad variant** – föreläsningssnitt med tillhörande reflektionsfrågor
    - Stöd för fortsatta diskussioner i arbetsgruppen på hemmaplan
- Workshop regionalt – *förslag på datum*
  - 1-2 timmar – inventera arbete på hemmaplan, dokumentera vilka utvecklingsbehov som finns i den egna verksamheten och vad som behöver göras framöver för att kunskapsstödet ska kunna implementeras.
- Målgrupp:
  - Minst en arbetsledare och en socialsekreterare, men annars arbetsledande chefer, verksamhetsutvecklare, metodstödare eller motsvarande samt socialsekreterare.

3:e akt: Information från metodföreträdare

- Två halvdagsträffar under september och oktober
  - digitalt.
  - ✓ Ena träffen – samlas företrädare för metoderna Cope, De otroliga åren, Komet och Triple P
  - ✓ Andra träffen – samlas företrädare för BSFT, FFT, MDFT, MST och TFCO
- Målgrupp: Samordnare, verksamhetsutvecklare och verksamhetsnära chefer så som enhetschefer/gruppchefer samt avdelningschefer eller likande, både myndighetsutövning och utförare.
  - ✓ Ta gärna nu initiativ till att kanske även högre chefer eller politiker kan följa med?
  - ✓ Minst en representant från varje kommun

4:e akt: Introduktion till avtalssamverkan

- Digital föreläsning, 2 två timmar – Oktober-November
- Syfte: Ge en introduktion till vad avtalssamverkan är
  - ✓ Hur kan det vara hjälpsamt i relation till de rekommenderade insatserna
  - ✓ Samt förutsättningar för avtalssamverkan.
  - ✓ Ökad kännedom och kunskap om vad avtalssamverkan är. Kan finnas utmaningar kring möjligheter att kunna erbjuda en eller flera av de rekommenderade insatserna i metodstödet.
- Målgrupp: Strateger, andra stödfunktioner samt chefer för myndighetsutövning och öppenvård.
  - ✓ Minst en deltagare från varje kommun ska delta.
  - ✓ Kanske även högre chefer eller politiker kan följa med?

Tack för i dag!